

KISS JÓZSEF:**Az elnyomott zsidó regényéből**

Jokli sohasem „lakott” — ő mindig csak „tartózkodott” ...

... Sok napi járóra köröskörül nem lakott a Jokli-

nak fajrokona, nem élőlény, kit hozzá valami bensőbb kapocs csatol, aki cselekvéseinek indokát megértse, s akit ő teljesen felfoghatna; hetekig nem érintkezett emberrel, ki rokonszenvező nyájassággal szól hozzá, kivel egy asztalhoz ülhet, ki számára éjszakára vendég-hívó puha ágyat vet s talán éppen ezért még szívósakban ragaszkodott Jokli hitének külsőségeihez... és gondolatban egy volt a világ négy tájára szétszórt népével és semmi kincsért nem követett volna el kihágást, mely e láthatatlan szellemi kapcsolatot lazulni engedti ...

Komorán, mogorván tette rendes körútját falujában ... A fiatalok incselkedéseire rá sem hederített és az öregekére gorombasággal felelt... megszokta már ezt; hanem azért bizonyos nyomott érzéstől nem tudott szabadulni, míg csak a falu utolsó cigányputrija mögötte nem maradt. Mikor künn volt a faluból, a tág mezőn, Isten szabad ege alatt, akkor fellelegzett, melle kitágult, komor vonásai megenyhültek, szürke, okos szemeibe valami szokatlan fény szökellt és dúdolni kezdett magába fül nem hallott sajátos melódiákat. Az örök, nagy természet nyílt ölen, a földönfutó Jokli keblében mintha valami homályos sejtés derengett volna fel arról, hogy van egy igazságosabb törvény, mint az embereké, mely őt sem zárhatja ki a nagy közösségből; hogy ez a föld nem nemzetek, nem nemzedékeké, hanem osztályrészt követelhet belőle mindenki, aki csak itt van s egyéb jogcím nem kell hozzá, mint amennyi az útszéli kis tücsöké...

Tíz év alatt nem változott Joklinak egy hajaszála sem, mi volt Joklinak tíz esztendő! — de a faluban sok minden megváltozott. A hajdani ellenséges indulat egy kedvezőbb áramlatba csapott át. Az egész falu érezte mintegy, hogy egy nehéz, nagy tartozást kell lerónia a Jokli iránt. Igen, a falu lelkiismerete meg-

mozdult... És nem lehetett többé panasza, hogy nem látják szívesen, hogy megtagadják tőle a szállást, hogy gúnyolják, vagy incselkednek vele. Az igaz, hogy az idők is megváltoztak, a törvény is megváltozott. A Jokli fajtájának nem írta elé többé senki, mennyi ideig időzhet egy helyben. A kisbíró mogyorófacálcájának nem volt hozzá semmi köze, mert Jokli nem volt sem csavargó, sem koldus, hanem a maga szegény embere, kinek nem ad senki semmit és aki nem is kér senkitől semmit. És nem szaporodott-e a falu felvilágosodott emberekkel? Nem jött-e haza a katonaságtól... ki Joklit első pillanattól fogva pártfogásába vévé?...

(Zsidó Évkönyv, 1875 Jokli c. rajz)